

2021-07-01
M2021/00062

Miljödepartementet

Östhammars kommun
Stångörsgatan 10, Box 66
742 21 Östhammar

Riksgäldskontoret
103 74 Stockholm

Överklagande av Riksgäldskontorets beslut gällande medel ur kärnavfallsfonden till Östhammars kommun för 2021

Regeringens beslut

Regeringen avslår överklagandet.

Ärendet

Enligt 4 § lagen (2006:647) om finansiering av kärntekniska restprodukter (finansieringslagen) ska kärnavfallsavgifter finansiera bl.a. kommuners kostnader för prövning av frågor som rör slutförvaring av restprodukter samt kommunens information till allmänheten som rör hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle.

Enligt 34 § förordning (2017:1179) om finansiering av kärntekniska restprodukter (finansieringsförordningen) ska en ansökan om sådana kostnader som avses i 4 § finansieringslagen ges in till Riksgäldskontoret (Riksgälden). Enligt 35 § i samma förordning prövar Riksgälden ansökningarna om utbetalning och beslutar hur och i vilken utsträckning fondmedel får användas av kommunen. Ersättning får endast ges till kommuner där en anläggning för slutförvar för restprodukter planeras eller byggs och får bestämmas till högst 10 miljoner kronor per kommun och kalenderår.

Östhammars kommun (kommunen) har inkommit med en ansökan till Riksgälden om ersättning ur kärnavfallsfonden på totalt 5,6 miljoner kronor för 2021. Av ansökan framgår att kommunen under 2021 har för avsikt att informera allmänheten genom att hålla föredrag, webbsändningar och seminarier. Kommunen har enligt ansökan också för avsikt att ha rundturer med nyinflyttade, utbilda förtroendevalda samt delta vid förhandlingar i

domstol. Kommunen har också ansökt om ersättning för kostnader för omvärldsbevakning och erfarenhetsutbyte. Utöver detta omfattar ansökan stöd till ideella organisationer och kostnader för att se över förutsättningarna för ett projekt för informationsbevarande.

Riksgälden har i beslut den 21 december 2020 avslagit kommunens ansökan om ersättning för kostnader för att se över förutsättningarna för ett projekt för informationsbevarande samt för bidrag till ideella organisationer. I övrigt har Riksgälden beviljat kommunens ansökan. Riksgälden har därmed beviljat 4 685 000 kronor för 2021.

Riksgälden menar att projektet för informationsbevarande inte består i att lämna information till allmänheten i den mening som åsyftas i lag och förarbeten. Syftet med det eventuella projektet och de kostnader som uppkommer i samband med det är i stället att säkerställa att information om slutförvaret kan bevaras över tid. Även om ett sådant projekt möjligtvis på ett indirekt sätt skulle kunna bidra till att information om slutförvarsfrågor når allmänheten kan en sådan kostnad enligt Riksgälden inte finansieras av medel från kärnavfallsfonden. Det är inte heller fråga om en kostnad för prövning av frågor om slutförvaring. Riksgälden menar också att det inte är en nödvändig kostnad för 2021. Vad gäller den nekade ersättningen som rör bidrag till ideella organisationer menar Riksgälden att ett sådant bidrag varken är en kostnad för en kommuns information till allmänheten i slutförvaringsfrågor eller en kostnad för prövning av frågor om slutförvaring. Vidare konstaterar Riksgälden att en ideell förening i eget namn inte kan ansöka om och erhålla fondmedel avseende kostnader för information riktad direkt till allmänheten (38 § finansieringsförordningen). Detta framhålls också i prop. 1995/96:83 s. 32. Kommunen har dock tidigare fått beviljad ersättning som rör bidrag till ideella organisationer. Riksgälden förklarar att myndigheten i tidigare beslut inte sett skäl att frångå de bedömningar som gjordes av Strålsäkerhetsmyndigheten och har beviljat fondmedel till kommunen för detta ändamål. Riksgälden har nu gjort en mer omfattande analys och kommit fram till att det inte är möjligt enligt lagstiftningen.

Kommunen har den 11 januari 2021 överklagat Riksgäldens beslut och yrkar att regeringen ändrar beslutet och tilldelar kommunen medel ur kärnavfallsfonden med

1. 515 000 kr för att se över förutsättningarna till ett eget projekt gällande informationsbevarande, och
2. 400 000 kr till ideella organisationer.

Kommunen anför i huvudsak följande skäl för sitt yrkande. I såväl internationella arbeten som nationella arbeten gällande slutförvarens långsiktighet är det en mycket central fråga att det genomförs insatser kring informationsbevarande, på både kort och lång sikt, samt att lokalsamhället är en självklar del i detta arbete. Kommunen har en central roll i arbetet med informationsbevarande, samtidigt som att det ligger utanför kommunens ordinarie verksamhet. Att involvera allmänheten i projektet är ett sätt att aktivt informera allmänheten om slutförvarsfrågan och skapa kunskap och engagemang i lokalsamhället. Enligt kommunens bedömning innebär det att projektet, eller i detta fall att undersöka förutsättningarna för ett sådant projekt, är sådant som en kommun har rätt att ansöka om och erhålla ersättning för enligt 4 § 7 a och 8 i finansieringslagen.

Kommunen framför också att de anser att Riksgäldens tolkning att ideella organisationers arbete vare sig hör till kommunens informationsarbete eller till kostnader för prövning av slutförvarsfrågor är felaktig. Kommunens bedömning är att lokala ideella organisationers information till allmänheten är ett viktigt komplement till den information kommunen ger till allmänheten. Genom att ge lokala ideella organisationer ekonomiskt stöd breddas allsidigheten i informationsgivningen till allmänheten. Kommunen ställer sig också frågande till den helt förändrade tolkningen i relation till tidigare lämnade beslut om medel för ideella organisationer. Det innebär att förutsättningen för den ideella föreningen har förändrats från en dag till en annan utan någon förändring i det regelverk som ligger till grund för beslut.

Skälen för regeringens beslut

Enligt 4 § 8 finansieringslagen kan kärnavfallsavgifterna finansiera bl.a. kommunernas kostnader för information till allmänheten i frågor som rör hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall. Bestämmelsen fördes ursprungligen in i lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. I författningskommentaren till bestämmelsen anges att kommunerna måste följa och bedöma frågor om slutförvar om de ska kunna lämna information till allmänheten och att dessa kostnader omfattas av stadgandet i den mån de är nödvändiga för att ge

information till allmänheten (prop. 1995/96:83 Säkrare finansiering av framtida kärnavfallskostnader m.m., s. 32). Bestämmelsen kom till i en tid när Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) hade påbörjat arbetet med att finna lämpliga platser för slutförvar.

I propositionens allmänmotivering angavs att myndigheterna då under flera år hade informerat allmänheten i frågor som rör hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall. Vikten av att allmänheten ges insyn i och information om den verksamhet som i landet bedrivs på kärnenergiområdet hade fått förnyad aktualitet i samband med att SKB hade påbörjat arbetet med att finna platser lämpliga för slutförvar. Det fanns mot denna bakgrund särskilda skäl att, i de kommuner där undersökningsarbeten avseende slutförvaret pågår, lokalt kunna lämna information till allmänheten, se prop. 1995/96:83 s 29.

Bestämmelsen fördes oförändrad in i lagen (2006:647) om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet. Bestämmelsen kommenterades inte närmare i propositionen, prop. 2005/06:183 Finansieringen av kärnavfallens slutförvaring, och inte heller när lagen senare bytte namn till lagen (2006:647) om finansiering av kärntekniska restprodukter, prop. 2016/17:199 Reglerna om finansiering av kärnavfallshanteringen.

Av den beskrivning som Östhammar har lämnat om informationsbevarande-projektet menar Riksgälden att kostnaderna inte består i att lämna information till allmänheten i den mening som åsyftas i lag och förarbeten. Syftet med det projektet och de kostnader som eventuellt uppkommer i samband med det är i stället att säkerställa att information om slutförvaret kan bevaras över tid. Det är inte en nödvändig kostnad för att information ska kunna ges till allmänheten under 2021. Även om ett sådant projekt på ett indirekt sätt skulle kunna bidra till att information om slutförvarsfrågor når allmänheten kan en sådan kostnad enligt Riksgälden inte finansieras av medel från kärnavfallsfonden.

Regeringen har tidigare lyft informationsbevarande arbete som en central fråga. Regeringen beslutade t.ex. den 10 december 2020 angående SKB:s program för forskning, utveckling och demonstration av metoder för hantering och slutförvaring av kärnavfall (Fud-19) att framtida Fud-program även ska innehålla en redovisning om informationsbevarande till framtiden.

Bestämmelsen om ersättning ur kärnavfallsfonden till kommunerna avser dock information till allmänheten i frågor som rör hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall, inte informationsbevarande åtgärder för framtida generationers säkerhet. Regeringen gör således ingen annan bedömning än Riksgälden i denna fråga.

Enligt 38 § finansieringsförordningen kan en ideell organisation få fondmedel för kostnader för att delta i samrådsförfaranden enligt 6 kap. miljöbalken eller 5 c § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet och yttra sig enligt 6 kap. 39 § första stycket miljöbalken över ansökan om tillstånd och miljökonsekvensbeskrivning för en anläggning för hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle samt kostnader för att kunna följa och bedöma frågor som rör slutförvaring av använt kärnbränsle och slutförvaringens påverkan på människors hälsa eller miljön. Stödet får dock inte avse kostnader för information riktad direkt till allmänheten utöver vad som avser samrådsförfarandet. En ideell organisation kan således inte i eget namn ansöka om och få fondmedel avseende kostnader för information riktad direkt till allmänheten utöver vad som angetts. En kommun bör därför inte heller beviljas ersättning ur fonden för att ge ett bidrag till en ideell organisation. Av författningskommentaren i prop. 1995/96:83 framgår att avsikten inte är att t.ex. organisationer ska kunna erhålla medel för att informera om kärnavfallsfrågor.

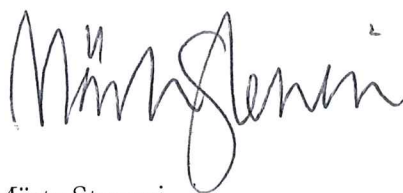
Regeringen skrev i budgetpropositionen för 2018 om vikten av ideella miljöorganisationers möjligheter till delaktighet i slutförvarsfrågan och föreslog därför att ideella föreningar i stället skulle kunna få statligt bidrag. Bidraget är inte begränsat till att bara avse insatser vid frågor och prövningen av slutförvaret för använt kärnbränsle, utan får användas enligt följande villkor i regleringsbrevet avseende Strålsäkerhetsmyndigheten, anslag 3:1. ”Högst 3 000 000 kronor får användas för stöd till ideella miljöorganisationer att arbeta nationellt och internationellt med frågor avseende använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall.” Det finns därmed andra möjligheter för den ideella organisationen att få ersättning, men det är inte möjligt med medel ur kärnavfallsfonden.

Överklagandet bör därför avslås.

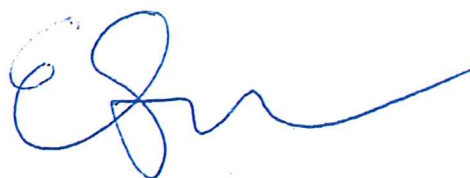
Regeringen har under 2021 tillsatt en utredning för att utreda långsiktig finansiering för kommuners och ideella miljöorganisationers medverkan i

frågor om slutförvar av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall (M2021/01270). Utredningen kommer bl.a. att se över vilka kostnader kommuner och ideella organisationer har i dessa frågor och analysera om dessa bör finansieras genom fondmedel eller annat statligt bidrag.

På regeringens vägnar

Märta Stenevi

Emelie Sjögren

Kopia till

Kärnavfallsfonden
Strålsäkerhetsmyndigheten